

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XXV. De Congregatione super consultatione negotiorum Status Ecclesiastici, quæ Consulta dicitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

DISCURSVS XXIV.

De Congregatione visitationis Apostolicae.

SUMMARIVM.

- 1 Circa qua versentur partes Congregationis.
- 2 De obligatione Episcopi visitandi diocesim.
- 3 De erectione hujus Congregationis, & ex quibus constituatur.
- 4 V. Gerens est iudex & exequutor decretorum huius Congregationis.
- 5 Quomodo per istam Congregationem fiat visitatio Ecclesiarum Urbis, & districtus.

Quamvis ista Congregatio ad instar praecedentium, ecclesiasticum, seu spirituale regimen quoque concernat, Non tamen, circa munus pontificium, pro Ecclesia universali versatur, sed explicat illas partes, quae Papae, tanquam Episcopo particulari Urbis, eiusque districtus, incumbant eodem modo, quo de Cardinali Vicario superius dictum est *Supra disc. 13.*

Cum etenim, ad sacrorum Canonum, strictius vero Sacri Concilii Tridentini praescriptum, Episcopi debeant singulis annis, vel aliquibus statutis temporibus, sibi commissam diocesim personaliter, ubi commodè fieri potest, visitare, sin minus per Vicarium, vel alios idoneos viros ad id deputatos;

- 3 In annot. ad S. C. T. disc. 5. lib. 14. Papae verò, jam enarratae magnae occupationes non permittant in hoc eius particulari Episcopatu, istas adimplere partes, quae sub ordinariis facultatibus Vicarii non videntur comprehensae; Hinc, praesertim nostra aetate, sub Urbano VIII. pro hoc munere explicando aliquorum praedecessorum vestigiis quoque inharendo, erecta fuit Congregatio, ex aliquorum Cardinalium, aliorumque Praelatorum & operatorum competenti numero constituta, cui propterea Visitationis nomen datum fuit, cum circa id eius munus versetur, visitandi scilicet Urbem, omnesque eius Ecclesias, & Monasteria, praeque loco modo quo Episcopi in singulis respective diocesisibus agunt; Fixum locum in eadem Congregatione habentibus Vicario, eiusque Vicegerente, qui est ordinarius Iudex, vel exequutor decretorum, aliarumque determinationum eiusdem Congregationis, quae more aliarum, de quibus supra, pariter in forma extra iudiciali, & summaria, ac etiam gratis, pleraque contentiosa negotia tractat, ac decidit, ad ipsam visitationem pertinentia, sive percipientia observantiam eius decretorum;
- 4 Quandoque vero committitur V. Gerenti tanquam Iudici ordinario, & executori decretorum eiusdem Congregationis, ut in forma iudiciali, Partibus auditis, procedat; Sive ipsemet, una Partium instante tanquam Iudex & exequutor, ut supra, id peragit.

Visitatio autem personalis, seu materialis Ecclesiarum, seu locorum ecclesiasticorum, aut piorum, explicabilis non est per ipsam Congregationem, cum ea more aliarum, juxta negotiorum qualitatem, vel casuum contingentiam, aliquibus

anni temporibus habeatur, recipiendo relationes Visitatorum particularium, qui ab eadem deputati sint, sive eosdem deputando, aliaque decreta, vel provisiones faciendo; Visitatio itaque localis fit in Urbe per unum ex Cardinalibus eiusdem Congregationis, cui adjungitur unus ex Praelatis juxta distributionem factam ab eadem Congregatione; Ille verò Ecclesiarum districtus fieri solet per plures Praelatos ab eadem Congregatione distributos, atque ad id peragendum assumi solent illi Praelati, qui fuerunt Episcopi; deindeque dimisso Episcopatu morantur in Curia; sive etiam Episcopi actuales, qui occasione visitationis liminum, seu alias in Curia ad aliquod tempus morentur, tanquam in hoc munere versati; Ac etiam eidem Congregationi Pontifex remittere solet aliqua graviora negotia spectantia ad idem munus Episcopale; puta circa Monasteria Monialium, & similia, quando videatur quod non sint negotia, quae expediat pertractari in Tribunali Vicarii in forma iudiciali, sed quod potius cum regulis praedentialibus terminari debeant ab ista Congregatione in forma extrajudiciali, super quo certa regula generalis dari non potest, cum totum pendeat ab arbitrio Papae.

DISCURSVS XXV.

De Congregatione super consultatione negotiorum status ecclesiastici, quae consulta dicitur.

SUMMARIVM.

- 1 Qua sint Congregationes concernentes regimen Principatus temporalis.
- 2 De erectione hujus Congregationis Consultae, & ex quibus constituatur.
- 3 De munere Praelatorum, qui in ea intervenerunt.
- 4 In quibus diebus habeatur.
- 5 Etiam tempore Sedis Papalis vacationis, & à quibus habeatur.
- 6 Circa qua versetur hujus Congregationis munus.
- 7 Quomodo ipsa consuli soleat ac debeat per Gubernatores ac Praesides.
- 8 De aliquibus ejus constitutionibus, vel decretis.
- 9 Quare Rector non tractet materias criminales.
- 10 De causis civilibus quas cognoscit, & decidit.
- 11 De eodem, & circa negotia politica.
- 12 Cognoscit etiam de questionibus confinium.
- 13 Audit recursus vasallorum adversus Barones.
- 14 Quare in statu Ecclesiastico non decur in Baronibus mala praesumptio concessionis.
- 15 Est tribunal saeculare, & quomodo aliquando se ingerit cum ecclesiasticis.
- 16 Ad qua loca se extendant facultates, huius Congregationis.
- 17 De hujus Congregationis Praefecto.
- 18 Quod omnia explicentur gratis.

Illa Congregationes, de quibus actum est supra, concernunt regimen spirituale, seu pontificium; Ecclesie universalis, vel respectivè particularis Urbis; Ista verò, & alie sequentes antequam ad forensia Tribunalia deveniant, respiciunt regimen temporale Status Ecclesiastici, ideoque dicuntur Tribunalia sæcularia, quamvis eorum aliquibus, specialiter per Papam, jure cuiusdam delegationis, communicata esset aliqua potestas, etiam cum ecclesiasticis.

Erecta igitur fuit in pluribus enunciata Constitutio Sixti V. *Const. 74. Sixti V.* ista Congregatio, quæ tamen diversam habet formam ab ea, quæ in dicta Constitutione legitur; Constituta siquidem est ex copioso numero Cardinalium, ad hoc, ut aliis impeditis, nunquam desit aliquis eorum numerus competens, cum Secretario, qui est ut plurimum qualificatus Prælati, istudque reputatur munus, ex magis considerabilibus, adeo ut nostra ætate, sub Innocentio X. & Alexandro VII. duos ab eo munere ad purpuram evedtos viderimus; Ac etiam, ultra dictum Secretarium & Advocatum fisci, nec non Procuratorem generalem in criminalibus, qui Fiscalis Urbis per antonomasiam dicitur, ad differentiam aliorum Procuratorum fiscalium inferiorum; Plures inveniunt Prælati, qui pariformiter cum Cardinalibus votum habent decisivum; Istique frequentius esse solent isti, qui plura gubernia exercuerint, tanquam in eo munere versati; Atque illorum munus est idem quod insinuatum est supra agendo de Congregatione Immunitatis ecclesiasticæ, quod scilicet, cum ad istam Congregationem, per Gubernatores, ac Præsides transmitti soleant voluminosi processus criminales, qui attentè videntur, atque in plena Congregatione referendi sunt, neque id Cardinalibus congruat; Tum ob alias occupationes, Tum etiam ob majestatem dignitatis, ut in insinuato loco quoque advertitur; Hinc proinde, id commissum est Prælati, inter quos distributæ sunt Provinciæ, seu gubernia respectivè, adeo ut quilibet se ingerat in negotiis pertinentibus ad sibi commissam provinciam, quæ vulgo *Poenitentia* dicitur.

Congregatur in Palatio Apostolico indeficienter bis quilibet hebdomada, in fixis diebus martis, & veneris de mane, quocumque impedimento non obstante, & quamvis in ea die magnam solemnitatem celebrare oporteat; Duabus tantum totius anni diebus exceptis, nempe feria sexta pasche, seu passionis Domini & in ultima die carnis privilegii.

Quinimò, singulariter ad omnes alias Congregationes Cardinalitias, neque intermittitur de tempore Sedis Papalis vacantis, quando Cardinales reclusi sunt in conclavi, quoniam tenetur per solos Prælatos & alios Officiales ut supra, resolutiones verò in gravioribus negotiis, per Secretarium participari solent) juxta stylum aliorum graviorum negotiorum) illis tribus Cardinalibus, qui ea die, vices totius Collegii explent, & qui Capita ordinum dicuntur, ut supra agendo de Conclavi advertitur, *supra disc. 4.*

Præcipuè igitur partes huius Congregationis sunt, non solum recipiendi recursus, & quarelas subditorum adversus Gubernatores, & Præsides, eorumque Locumtenentes, ac Notarios, & Paricellos, aliosque officiales; Tam durante officio, ne subditi graventur, vel opprimantur, sive adstringantur ad illa emolumenta, quæ de jure indebita sunt; Quàm etiam finito officio, super eorum sindi-

cibus, quando una Partium, à sindicatoribus se gravatam credat, sive super modo dandi sindicatum.

Verùm etiam, ac potissimum in eo, quod Gubernatores, ac Præsides, tenentur eam certiorare, & consulere de omnibus causis criminalibus gravibus, in quibus intret pœna ordinaria, vel etiam extraordinaria gravis, corporis afflictiva, tam vera contra præsentem, qui in fortis habeantur, quam ficta contra absentes in contumaciam; Quinimò aliquando, & frequenter, ea consulitur (Partibus recurrentibus) super ordine processus & examinis, super modo scilicet transmittendi monitorium inquisitis absentibus, & an pœna, quæ in eo cominatur, proportionatæ sint delicto; Et respectu præsentium, super modo examinis rigorosi, cum tormentis, & quæ species adhibenda sit, potissimè verò disputari solet de illa, quæ omnium major *Vigilia* dicitur, non nisi in atrocibus cadens.

Prout etiam circa viatica commissariorum, & officialium, an ab accusatis, vel ab accusatoribus, sed ad hærentibus solvi debeant; Et in summa super iis omnibus, quæ bonum gubernium, rectamque justitiæ administrationem concernunt, ut subditorum oppressionibus, ac molestiis indebitis, tam in arc, quam in corpore occurratur.

Modus autem consulendi est, quod Gubernatores, vel eorum Locumtenentes criminales, compilato processu, servatisque iis, quæ de jure, vel de stylo servanda sunt, transmittunt summarium processus; Secretario, seu Prælato Provinciali, qui dicitur Ponens ut supra, cum eorum voto; Atque ubi Partium recursus adsit, in causis præsertim gravibus, demandari quandoque solet transmissio totius processus; Relatoque voto in Congregatione, rescribitur, illud approbando, sive pœnam minuendo, & quandoque etiam augendo, pro criminum qualitate.

Idemque faciendum est, quando contingat, ut deveniat ad manus Curie ille, qui jam condemnatus est in contumaciam, adeo, ut alie non sint partes Judicis nisi in exequendo, facta recognitione personæ, quoniam licet bannum prodierit ex eiusdem Congregationis oraculo, & approbatione, adhuc tamen, illa consulenda est in executione; Istæque solent esse frequentiores disputationes, ob nullitates processus contumacialis, cum quibus executio condemnationum evitari solet.

Hinc proinde, ad occurrendum his subterfugiis, atque ad instruendum Locumtenentes criminales, qui ex imperitia, huiusmodi nullitates committere solent, ipsa Consulta edidit quædam decreta, sive instructiones, quæ circumferuntur impressæ, super modo citandi, atque acta oportuna gerendi, Super his autem, ac etiam super eiusdem Congregationis plerisque styliis particularibus, tam circa ordinatioria, quam etiam circa decisoria, (cum ista materia criminalis penè ubique ad leges, ac stylos particulares locorum redacta videatur) meum non est agere, dum ex jam insinuat in proœmio, judiciorum civilium, & ecclesiasticarum causarum occupationes, ac etiam genium, & quidam Curie stylus, prohibuerunt criminales causas agere.

Bene tamen in ista Congregatione frequenter disputari graves causas civiles, percutientes Civitatum, ac oppidorum, & locorum, bonum regimen politicum (dum de æconomico agat altera Congregatio Boni Regiminis, de qua *disc. seq.*) Ubi scilicet agatur de consiliis, vel parlamentis pro confectioe bussoli, ex quo extrahendi sunt magistratus;

H h 4 tus;

tus; Aut ubi agatur de controversiis præeminentialibus, circa præcedentiam, aliosque actus honorificos. Et in summa ista Congregatio invigilat super iis omnibus, ex quibus, tumultus, vel inimicitia, aut alia inconvenientia resultare valeant, tanquam Tribunal politicum, quod invigilat non solum super punitione criminum jam patrorum, sed etiam super præservativa ne committantur, sive ne sequantur occasiones, & concussioniones tam ab adofficialibus, quam etiam à potentibus, ne minus potentes opprimant, vel concutiant, *de his questionibus sub tit. de præeminent. disc. 30. & 31. & in supplemento eod. tit.*

Est quidem Tribunal vigilantissimum, nimiumque proficuum pro bono subditorum regimine, ac iustitia administratione in præmissis negotiis, quæ publicam quietem, illudque civile regimen, quod de politico participat, concernant, cum in causis civilibus merè privatis, non se ingerat, sed intrent Judices appellationis; Nisi agatur de talibus causis, ex quibus scandala, & inconvenientia resultare possint, cum præiudicio publicæ quietis; Ut puta (ex. gr.) ubi agatur de questione confinium, inter duo loca, aut inter duos Barones, cum similibus; Quamvis etenim adist Congregatio particularis confinium, ut infra; Quia tamen ea rarò adhiberi solet, adeo ut pene ignota sit in Curia, idcirco ista Congregatio, ex dicto motivo occurrendi inconvenientibus, quandoque manus apponit, *in questione, que habetur apud Paccibell. in tractat. de distantia cap. 11. & decis. 34. post eundem.*

Audit etiam libenter, atque cum summa vigilantia, recursus & querelas vassallorum adversus Barones & Domicellos, eorumque officiales; Quinimò quandoque praxis me docuit, iuxta Pontificis, seu Cardinalis superintendentis generalis, genium, ac maiorem, vel minorem zelum, quod etiam ex officio inquirere solet super concussionibus vassallorum, qui recurrere vel reclamare non audeant; Ideoque ob hanc vigilantiam, pluries Rota respondere consuevit, quod in Statu ecclesiastico, non intrat illa usurpationis, vel concussionis præsumptio, que in aliquorum principatum Baronibus cadere solet, ut alibi in suis sedibus advertitur, *tit. de feud. disc. 65. & alibi pluries.*

Dicitur illud Tribunal merè seculare, quod gerit vices Principis temporalis, ideoque se non ingerit in causis, & personis ecclesiasticis; Bene verum, quod ubi in aliqua causa gravi laicorum, unius, vel plurium clericorum, vel aliarum ecclesiasticarum personarum, ad sit mixtura, unde propterea; Vel ratione connexionis, iuxta regulas juris, tota causa remitti debeat digniori foro ecclesiastico; Vel quod quolibet cognoscente suum subditum, ob causæ divinitatem, adhuc tamen unus processus possit alteri præiudicare; Hinc per organum Secretarii vel Cardinalis superintendentis generalis, fieri solet verbum cum Sanctissimo, atque ab eo obtineri potestas committendi Gubernatori cognitionem causæ, etiam cum personis ecclesiasticis; Potissimè quia licet huiusmodi Gubernatores, & Præsides, spectato munere sint Magistratus seculares; At tamen attenta qualitate personæ sunt clerici, & Prælati, quibus propterea ista commissio non omnino, incongruit, *tit. benef. disc. 72. & alibi.*

Huius Congregationis facultates se protendunt ad universum Statum ecclesiasticum immediatum, inclusa etiam Civitate Beneventana; Excepta Urbe, in cuius causis se non ingerit, dum habet suum Gubernatorem, qui occurrentia negotia commu-

necat cum Papa; Eo modo, quò de aliis Congregationibus ecclesiasticis insinuatum est supra, agendo de Cardinali Vicario; Ac etiam se non ingerit in illis provinciis, vel civitatibus, quæ habeant Cardinales Legatos; In legationibus scilicet, Avenionensi, Bononensi, Ferrarienti, Urbinatensi, & Emilia, seu Romandiola.

Huius autem Congregationis Præfectus est Cardinalis superindens generalis, de quo supra est actum *supra disc. 6.* ipseque subscribit literas, & ordines, qui dantur Gubernatoribus, & Præsibus, aliisque officialibus.

Omnia, pariter in ista Congregatione, gratis omnino explicantur, adeo ut magni, penèque incredibiles sint labores, quos isti Prælati in dictorum processuum studio, & relatione, aliisque negotiis peragendis supportant, abique aliquo stipendio vel emolumento, quod neque indirectè per viam munerum obtineatur, sed pro frequentiori Regula candidissimè, insinuat *infra disc. 31.*

DISCURSVS XXVI.

De Sacra Congregatione boni Regiminis.

S V M M A R I V M.

- 1 DE bonis directionibus Sixti V. & Clem. VIII. in Statu Ecclesiastico.
- 2 De erectione huius Congregationis, & ex quibus conflet.
- 3 Quod ista sit filia alterius Congregationis consulta.
- 4 De mala consuetudine nobilitum, & licentiarum vivendi super communitate.
- 5 Non possunt imponi gabella vel collecta sine licentia huius Congregationis.
- 6 De solemnitatibus de iure requisitis in alienatione bonorum Communitatis.
- 7 De quibus causis ista Congregatio cognoscat.
- 8 Est tribunal laicale inspecta eius originali natura, sed quod habeat, etiam iurisdictionem cum Ecclesiasticis, & quomodo.
- 9 De ratione ob quam ecclesiastici in Statu Ecclesie subjacent oneribus laicalibus.
- 10 Cum quibus communitatibus, vel locis se non ingerat.
- 11 De Agentibus communitatum.
- 12 De alia Congregatione Levaminum.
- 13 De commentariis super negotiis ad communitates pertinentibus.

PRO bono regimine economico Communicatum, quarum regimen civile politicum, commissum est Congregationi Consultæ, ut *disc. præcedenti*, Clemens VIII. Sixti V. pene immediatus successor (ob nimium breves tres Pontifices intermedios) eius vestigiis in plerisque inharendo, atque bonas arbores politicas ab eo plantatas, accuratè irrigando, & colendo; Unde propterea solidas fecerunt radices, multosque produxerunt bonos fructus pro publica quiete, rectaque iustitiæ administratione, eiusdemque iustitiæ debito timore, qui revera magis, quam benignitas pro hodiernis moribus, & fortè semper, est melior Reipublicæ gubernator, ac regulator; Istam instituit Congregationem,